

แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยว
โดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล
The Guideline of Process Development of Community-based
Tourism in Pak Bara Bay Community in La-ngu District,
Satun Province

ประจวบ ทองศรี¹ และ รุวัยดา อาหมัน²

Prachuab Tongsr¹ and Ruwaida Aman²

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

¹Faculty of Humanities and Social Sciences

¹มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

¹Prince of Songkla University Pattni Campus

²เจ้าหน้าที่พื้นที่ สมาคมรักษ์ทะเลไทย

²Area staff of the Thai Sea Conservation Society

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล และเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นนี้มีจำนวน 29 คน ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยว โดยมีการรวบรวมข้อมูลวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลการศึกษาสภาพและกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล

พบว่า 1) ด้านการวางแผน มีการกำหนดวัตถุประสงค์และหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา การกำหนดโครงสร้างการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา การกำหนดพื้นที่ การกำหนดราคาบริการนำเที่ยว การกำหนดแผนการตลาดและการกำหนดกองทุนเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา 2) ด้านการปฏิบัติมีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ประกอบด้วยด้านการบริหารการทำงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ด้านความปลอดภัย ด้านการตลาด ด้านการจัดการพื้นที่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดการ ด้านการกระจายรายได้ 3) ด้านการตรวจสอบ การตรวจสอบการปฏิบัติงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราประกอบไปด้วยการตรวจสอบราคานำเที่ยวและการตรวจสอบด้านการรักษาความปลอดภัย 4) ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องจากผลของการตรวจสอบกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราได้นำผลที่ได้จากการตรวจสอบตามแผนที่วางไว้และพัฒนาให้ดีขึ้น นอกจากนี้แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า สามารถสรุปได้เป็น 6 รูปแบบ ดังนี้ 1) การพัฒนาด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว 2) การพัฒนานุเคราะห์ทางการท่องเที่ยว 3) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว 4) การจัดทำข้อมูลการสำรวจและประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 5) การพัฒนาด้านประชาสัมพันธ์ และ 6) การพัฒนาด้านบริการการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน, กระบวนการจัดการท่องเที่ยว, การพัฒนาการท่องเที่ยว

Abstract

This research is a qualitative research department with the concept of studying environment and community-based tourism management at Pak Bara Bay, La-ngu District, Satun Province and Guidelines for Community-Based Tourism Management of Pak Bara Bay, La-ngu District, Satun Province and target groups. There were 29 people used in this study, including those involved in data management, in-depth interview method, and group discussion (Focus group discussion). The Pak Bara bay community, La-ngu district, Satun province, found that 1) planning, scheduling and organizing tourism by Pak Bara bay community Pak Bara bay community governing regulations, service pricing, distribution channels, marketing, and setting standards for Pak Bara community-based tourism management. Planned training on the side of the management of the travelling group. By the Pak Bara community: safety, marketing, management, management, income distribution management, 3) audit of the performance audit of the bay Pak community tourism. Bara consists of a price check and a security audit. 4) The determination of the flaws from the results of the Pak Bara community tourism audit was based on the results of the audit. Planned and improved. In addition, the guidelines for the development of tourism management process by Pak Bara community, La-ngu District, Satun Province were found in 6 formats as follows: 1) Knowledge development about tourism management 2) Tourism personnel development 3) Tourism management Development of tourism activities; 4) preparation of survey data and assessing the satisfaction of tourists; 5) development of public relations and 6) development of tourism services.

Keywords: The Community-Based, Tourism, The Process of Tourism Management, Tourism Development

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน เพราะการท่องเที่ยวมีรายได้เข้าสู่ประเทศต่าง ๆ เป็นจำนวนเงินมหาศาล ซึ่งการท่องเที่ยวของโลกได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา และยังเจริญเติบโตต่อไปอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่มาก ถึงแม้ว่าจะมีบางสถานการณ์ที่การท่องเที่ยวชะลอตัวลงบ้าง แต่แนวโน้มของการท่องเที่ยวก็ยังจะเจริญเติบโตไปเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกันองค์การการท่องเที่ยวโลกในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) ได้ให้ความคิดเห็นว่า มีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเดินทางเพิ่มมากกว่า 1600 ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 100 ล้านล้านบาท (บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข, 2558) สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลไทยมุ่งที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน และนำเงินตราเข้าสู่ประเทศได้อย่างมหาศาล ผลของการส่งเสริมทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติและคุณภาพชีวิตโดยใช้กระบวนการเพิ่มตลาดใหม่และตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อเร่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้าเที่ยวในประเทศ และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น (เทิดชาวยชวย์บำรุง, 2552)

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว (พ.ศ. 2558 - 2560) เป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในช่วงรอยต่อของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับแรกและฉบับที่สอง โดยมีการเน้นย้ำเรื่องการวางรากฐานการพัฒนาให้มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลก และส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยมี 3 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ (1) การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว (2) การพัฒนาสินค้าและบริการ (3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเป็นเป้าหมายในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ได้ 2.5 ล้านล้านบาท ในปี 2560 และเป็นแหล่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีและชุมชนมีความเข้มแข็งและมีจิตสำนึกในการพัฒนาบนพื้นฐานของความสมดุล

และยั่งยืน ดังนั้นจึงได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์ จากการท่องเที่ยวโดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะธุรกิจพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และเพิ่มช่องทางการลงทุนและพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้แก่ภาคเอกชน ภายใต้หลักการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม Thailand 4.0 จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติของไทยได้มีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นฐานวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์และมีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตที่ดี (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2559) อีกทั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังนับเป็นแนวทางใหม่ของการจัดการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจรูปแบบใหม่ในมิติที่คนในชุมชนสามารถสร้างพลังอำนาจด้วยตัวเอง พร้อมกับมีความสามารถที่จะต่อรองหรือปฏิเสธผู้มีอำนาจภายนอกที่จะกำหนดการดำเนินชีวิตของชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชน (บุญยสุษฎะกุล อเนกสุข, 2558) นอกจากนี้ยังเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน จนถึงการพัฒนาและมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ ทั้งนี้ความหมายเชิงปฏิบัติการ

ดังกล่าวได้ถูกเขียนขึ้นภายใต้ข้อสรุปที่เกิดจากการดำเนินงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชน และเพื่อชุมชน อันเป็นความพยายามของชุมชนเองที่จะสร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว ให้กับพื้นที่ทางสังคมของชุมชนที่ถูกท่องเที่ยว ซึ่งจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถตอบสนองนักท่องเที่ยวได้ โดยการบริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และให้โอกาสชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดสรรดูแลทรัพยากรในท้องถิ่นตนเอง

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติทางทะเล 2 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ คือ เกาะหลีเป๊ะ เกาะอาดัง – ราวี เกาะหินงาม เกาะไข่ และเกาะตะรุเตา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ คือ เกาะบุโหลน เกาะลิคี้ หมู่เกาะเภตราและชายหาดปากบารา เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวทางบก ได้แก่ ถ้ำภูผาเพชร เป็นถ้ำที่มีหินงอก หินย้อยที่สวยงาม น้ำตกวังสายทอง (กิจกรรมล่องแก่ง) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดสตูล (คุหาสน์กูเด็น) (สำนักงานสถิติจังหวัดสตูล, 2558) นอกจากนี้อุทยานธรณีสตูลได้รับการประกาศเป็นอุทยานธรณีระดับประเทศในเดือน พฤศจิกายน ปี 2559 ด้วยพื้นที่ 2597.21 ตารางกิโลเมตร อุทยานธรณีโลกคือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แห่งหนึ่งของภูมิประเทศและแหล่งธรณีวิทยามีคุณค่าในระดับนานาชาติ อุทยานธรณีที่สามารถปรับปรุงให้มีความสวยงามได้และมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวและพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีรูปแบบการอนุรักษ์แหล่งอนุรักษ์ธรณีวิทยาส่งเสริมความรู้การทำงานของคนในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงในส่วนของอุทยานธรณีโลก มีพื้นที่ควบคุม 4 อำเภอของจังหวัดสตูลคือ อำเภอทุ่งหว้า อำเภอมะนัง อำเภอละงู และอำเภอเมืองสตูล นอกจากนี้จังหวัดสตูลยังมีแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ คือ พิพิธภัณฑ์ช้างศึกดำบรรพ์ ถ้ำเลสเตโกดอน หาดสันหลังมังกร ปราสาทหินพันยอด เป็นต้น (กรมทรัพยากรธรณี, 2560) เนื่องจากมีการค้นพบแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีนโยบายสงวนไว้เพื่อการศึกษาและนันทนาการในชุมชน (สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช, 2559) และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตำบลปากน้ำจึงร่วมกับอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเภตราและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ในพื้นที่อ่าวปากบาราเป็นบริเวณของทะเลที่อยู่ระหว่างจากเกาะตะรุเตากับตำบลปากน้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ปกครองของตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งในปัจจุบันมีท่าเรือปากบารา ปัจจุบันเป็นท่าเรือหลักสำหรับคนที่ต้องการเดินทางไปเที่ยวหมู่เกาะตะรุเตา เกาะหลีเป๊ะ หรือแม้แต่การเดินทางข้ามประเทศไปยังเกาะลังกาวิประเทศมาเลเซียก็ทำได้ ซึ่งถือได้ว่าท่าเลที่ตั้งของอ่าวปากบาราเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดสตูล จึงทำให้การกำหนดแผนแม่บทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารานั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากร และการใช้ประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน และการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราเป็นนวัตกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นที่แรกที่น่าเอารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่ใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติในการใช้ประโยชน์โดยมีหลายชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกัน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นว่าพื้นที่จังหวัดสตูลมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ซึ่งเป็นพื้นที่อุทยานโดยให้ชุมชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่โดยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาสภาพและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมพูนุท โมราชาติ (2551) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาเป็นต้น โดยชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการดำเนินงานเพื่อชุมชน

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (2559) “การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้านพร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน โดยเป็นการสร้างโอกาสให้กับกลุ่มองค์กรภายในชุมชนได้เข้ามากำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนตนเอง ในขณะเดียวกันเป็นสิ่งที่ท้าทายและละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง เสมือนกับการที่ต้องคำนึงถึงความรู้สึก ความยินดีของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งยังเป็นผู้ที่ถูกกล่าวอ้างถึงอยู่ตลอดเวลาในการที่รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาใด ๆ จึง “ต้องให้ความสำคัญต่อชุมชนในระดับต้น ๆ และชุมชนต้องได้รับประโยชน์” อยู่เสมอเมื่อชุมชนมาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก็จะมีคำใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวผ่านชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน ก็ขึ้นอยู่กับนิยามแห่งการสื่อความหมายต่อคำดังกล่าว แต่ที่แน่นอนก็คือ “ชุมชน” เป็นสิ่งที่ต้องถูกกระหน่ำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอย่างไรคือการท่องเที่ยวโดยชุมชน “Community Based Tourism : CBT” ที่เหมาะสมอันจะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผล

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ได้กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นแนวคิดที่ดีและน่าสนใจ แต่ชุมชนจะมีความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวได้ดีมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการ ซึ่งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่ามีอยู่ 4 ด้าน คือ

1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม คือ ชุมชนจะต้องมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ตลอดจนการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2) องค์กรชุมชน คือ ชุมชนมีระบบสังคมหรือที่เกิดความเข้าใจโดยทั่ว ๆ ไป คือ มีประชาชนชาวบ้าน หรือพูดง่าย ๆ คือ มีผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย คนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรและเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานั้น ๆ

3) การจัดการ คือ มีกฎกติกาชุมชนที่ยอมรับร่วมกันในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวของภายในชุมชน มีองค์กร หรือกลไกการทำงาน เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวม

4) การเรียนรู้ คือ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวทางเลือกซึ่งมีการบริหารจัดการโดยคนในชุมชน โดยเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรในท้องถิ่นและชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการบริหารจัดการได้ โดยการตั้งชุมชนเป็นฐาน หรือศูนย์กลางเพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางหรือทิศทางการวางแผนงาน การปฏิบัติ โดยการดำเนินงานดังกล่าวจะดำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแบบองค์รวมและยังรวมถึงเกี่ยวกับกลุ่มคนที่หลากหลาย มากมาย เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว

2. แนวคิดด้านศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

ศิริจรรยา ประพฤติกิจ (2553) ได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณา และการกำหนดศักยภาพ หรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะเด่นในตัวเองที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ ประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเก่าแก่ทางด้านประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา รวมไปถึง บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต ของแหล่งท่องเที่ยว

2) ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ การคมนาคม หรือ ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลามาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

3) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม และรวมถึงบริการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย

4) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็น สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

5) การรองรับนักท่องเที่ยว หรือข้อจำกัด ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านบริการ ด้านสาธารณูปโภค ด้านปัญหา และปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

6) การชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ การได้เป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานในการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี 3 ด้านดังนี้

1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1.1 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
1) ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถี ชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ 2) ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี 3) ความงดงามทาง ศิลปวัฒนธรรม 4) ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง 5) ความเป็นมาทาง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ 6) ความผูกพันต่อท้องถิ่น 7) ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

1.2 ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว 3) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีเกณฑ์การพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

2.1 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

2.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

3. การบริหารจัดการ มีเกณฑ์การพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการ ด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ 3) การจัดการด้านการ ติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก 4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

จากการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ว่า เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 8 ด้าน ได้แก่ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม ความมีชื่อเสียง กิจกรรมท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยว จะต้องมียุทธศาสตร์ที่มีความพร้อม และมีประสิทธิภาพสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบที่สูงสุดในการท่องเที่ยว

3. แนวคิดวงจรเดมมิ่ง (PDCA)

บรรจง จันทมาศ (2546) ได้กล่าวถึงวงจร PDCA คือ วิธีการที่เป็นขั้นตอนในการทำงานเสร็จสมบูรณ์อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจได้ วงจรการบริหาร PDCA เป็นเครื่องมือที่สำคัญในอันที่จะนำไปสู่การปรับปรุงในการ

ทำงานมีการรวบรวมข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการวางแผนงานเพื่อปรับปรุง จากนั้นก็นำไปปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และมีการตรวจสอบวิธีการนำแผนไปปฏิบัติเพื่อดูว่าได้นำไปสู่การปรับปรุงตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เมื่อการปรับปรุงสำเร็จก็จะกำหนดขึ้นเป็นมาตรฐานการทำงาน เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าวิธีการใหม่ ๆ ที่นำมาใช้เหล่านั้นจะถูกนำไปปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

อนุวัฒน์ ทรัพย์พิชผล (2546) ได้กล่าวถึง วงล้อเดมมิง เป็นที่รู้จักกันดีในเรื่องของวงจรการปรับปรุงและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบหรือการศึกษาผล (Check or study) และการลงมือแก้ไข (Act/Action) การวางแผนเพื่อปรับปรุงกิจกรรมใด ๆ ต้องติดตามมาด้วยการลงมือทำเสมอและต้องทำตามที่ได้วางไว้ด้วย จากนั้นก็จะต้องมีการติดตามเพื่อวัดผลและหาทางที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น จากนั้นก็นำมาปรับปรุง ตั้งเป้าหมายใหม่ ซึ่งการเรียนรู้สิ่งใหม่จะเกิดขึ้นและถูกนำมาใช้ในกิจกรรมใหม่ที่มาสรางสรรค์ขึ้นมา

วิฑูรย์ สิมะโชติ (2550) ได้เสนอขั้นตอนการบริหารงานคุณภาพ “วงจรถมมิง” ไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การจัดทำและวางแผน (plan) ประกอบด้วย
 - 1.1) ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและกำหนดหัวข้อควบคุม
 - 1.2) กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุให้แก่วิธีควบคุม
 - 1.3) กำหนดวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
2. การปฏิบัติตามแผน (do) ประกอบด้วย
 - 2.1) หาความรู้เกี่ยวกับวิธีการดำเนินการนั้นด้วยวิธีการฝึกอบรมหรือศึกษาด้วยตนเอง
 - 2.2) ดำเนินการตามวิธีการที่กำหนด
 - 2.3) การเก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผลลัพธ์ของหัวข้อควบคุม
3. การติดตามประเมินผล (check) ประกอบด้วย
 - 3.1) ตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานหรือไม่

3.2) ตรวจสอบว่าค่าที่วัดได้ (ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่

3.3) ตรวจสอบว่า (ของหัวข้อควบคุม) ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

4. การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ ไม่เป็นไปตามแผน (act) ประกอบด้วย

4.1) ถ้าการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานก็หามาตรการแก้ไข

4.2) ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็ค้นหาสาเหตุและแก้ไขที่ต้นตอเพื่อมิให้เกิดปัญหาซ้ำขึ้นอีก

4.3) ปรับปรุงระบบการทำงานและเอกสารวิธีการทำงานมาตรฐาน
สามารถสรุปได้ว่าแนวคิด PDCA นั้น จะเป็นการดำเนินงานเป็นมีระบบ และครบถ้วน ซึ่งก็จะทำให้กิจกรรมการเพิ่มผลผลิตภาพมีความเหมาะสมกับองค์กร เพื่อมาใช้เป็นข้อมูลป้อนเข้าสำหรับการวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติ มีการตรวจสอบประเมินผลอยู่เสมอ ทำให้องค์กรสามารถรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถหาแนวทางแก้ไขได้ และสามารถวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร ซึ่งสามารถนำจุดอ่อนนั้นมาพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กรต่อไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุธี เสริฐศรี (2557) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ในบริบทของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงครามสู่ความยั่งยืน พบว่ากระบวนการจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเหมาะสม ได้แก่ ชิดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และส่งเสริมให้ชุมชนคลองโคนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมปลูกป่า

ชายเลน กิจกรรมนั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ กิจกรรมพานเรือคายัคและกิจกรรมอื่น ๆ อาทิ กิจกรรมถีบกระดานหาหอยแครง กิจกรรมล่องเรือให้อาหารสัตว์ท้องถิ่น แนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคน ได้แก่ ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชน ปลุกฝังชาวบ้านให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนให้มีความสุข

สาลินี ทิพย์เพ็ง (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ 1. สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดย ชุมชน 2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ประชาชนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนอนุรักษ์และจัดการการท่องเที่ยวด้วยการร่วมกันกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว กฎของชุมชนตามพันธะสัญญาชุมชน และต้องการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ และมีแผนการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยตระหนักถึงความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชน และชุมชนจะต้องมีแนวทางในการพัฒนาด้วยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในชุมชน ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงสุนทรียภาพ สังคม วัฒนธรรม และวัสดุที่ใช้ต้องสามารถคงเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับชุมชนอื่น

วรรณวิมล ภู่นาค (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อเสนอแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตลาดน้ำอัมพวา พบว่าศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมือง พบว่า ไม่สามารถดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบ

และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ อย่างชัดเจนได้ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เพื่อตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พบว่า ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการได้รับประโยชน์ พบว่า ชุมชนไม่มีการรวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจร่วมกัน และส่วนใหญ่ชุมชนจะมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว ผลกระทบเชิงบวกด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ผลกระทบเชิงบวกด้านสังคม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น มีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ผลกระทบเชิงบวกด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนมีการประกอบอาชีพหลากหลายมากขึ้นและเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ผลกระทบเชิงลบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย ทรัพยากรทางธรรมชาติลดน้อยลง ผลกระทบเชิงลบ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า สินค้าและบริการค่าครองชีพต่าง ๆ ในชุมชนสูงขึ้น ผลกระทบเชิงลบด้านสังคม พบว่า เกิดการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนริมคลองในตลัดน้ำและเกิดปัญหาการขัดผลประโยชน์ของคนในชุมชน

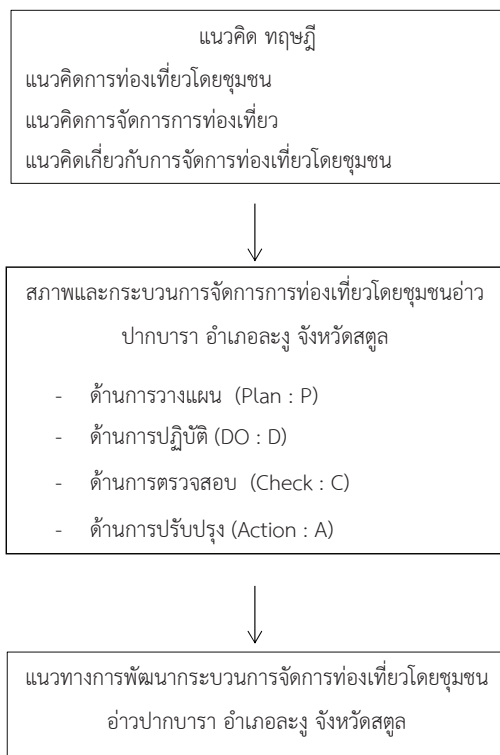
อรนภา ทศนัยนา (2559) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกีฬาสำหรับผู้สูงอายุโดยมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาสำหรับผู้สูงอายุโดยมหาวิทยาลัย พบว่ารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย กระบวนการในการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ 1. ด้านการวางแผน (Planning) จำนวน 10 องค์ประกอบ คือการกำหนดหน่วยงานหลัก การสรรหาผู้บริหาร และคณะกรรมการดำเนินการ การกำหนดเป้าหมายนโยบาย วัตถุประสงค์ กำหนดแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการ กำหนดกิจกรรม กำหนดแผนด้านบุคลากร ด้านการจัดการการตลาด ด้านงบประมาณ กำหนดตัวชี้วัดและการประเมินผลแผน และด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 2. ด้านการจัดองค์การ (Organizing) จำนวน 5 องค์ประกอบ คือการกำหนดงานออกแบบและจัดกลุ่มงาน การกำหนดขอบเขตและหน้าที่การทำงาน กำหนดผังโครงสร้างองค์การ กำหนดการปฐมนิเทศและอบรมสัมมนา

กำหนดคุณสมบัติและคัดเลือกวิทยากร ผู้นำกิจกรรมด้านสุขภาพกีฬา นันทนาการและการท่องเที่ยว 3. ด้านการนำไปปฏิบัติ (Implementing) มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยกลุ่มเป้าหมายจะเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป ซึ่งต้องเป็นผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งผู้สูงอายุจะได้รับสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณ และความรู้ 4. ด้านการควบคุม (Controlling) จำนวน 3 องค์ประกอบ คือกำหนดมาตรฐานการควบคุม การประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐาน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการจัดการท่องเที่ยว 4 ด้านประกอบด้วย ด้านการวางแผน (Plan: P) ด้านการปฏิบัติ (DO: D) ด้านการตรวจสอบ (Check: C) ด้านการปรับปรุง (Action: A) ทั้ง 4 กระบวนการข้างต้นมาวิเคราะห์เพื่อแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งของกระบวนการกลุ่มเพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีรูปแบบกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราทั้ง 4 ชุมชนให้ปรับไปในทิศทางเดียวกัน

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยใช้แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทฤษฎีการจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และแนวคิด PDCA ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านการวางแผน (Plan: P) ด้านการปฏิบัติ (DO: D) ด้านการตรวจสอบ (Check: C) ด้านการปรับปรุง (Action: A) มาวิเคราะห์กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

การศึกษา “แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ภายใต้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนำ แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทฤษฎีการจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดศักยภาพการท่องเที่ยว แนวคิดวงจรเดมมิ่ง หรือ PDCA เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ใช้วิธีการการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interviewing) และ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้ให้ข้อมูลที่ใช้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้นจำนวน 29 คน ดังนี้

1.1 กำนันตำบลปากน้ำ	จำนวน 1 คน
1.2 ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ บ้านปากบาราบ้านบ่อเจ็ดลูก
และบ้านหัวทาง	จำนวน 3 คน
1.3 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำ	จำนวน 1 คน
1.4 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลละงู	จำนวน 1 คน
1.5 เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา	จำนวน 1 คน
1.6 ผู้นำศาสนา	จำนวน 1 คน
1.7 สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา	จำนวน 4 คน
1.8 ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว	จำนวน 4 คน
1.9 ประธานสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ	จำนวน 1 คน
1.10 มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	จำนวน 4 คน
1.11 ประชาชนในพื้นที่	จำนวน 4 คน
1.12 นักท่องเที่ยว	จำนวน 4 คน

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ให้ข้อมูลที่ใช้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 8 คน ซึ่งไม่ซ้ำกับผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

- 2.1 เป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา
- 2.2 ต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลปากน้ำและตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

เครื่องมือในการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อ่าวปากบารา อำเภอ ละงู จังหวัดสตูล เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เพื่อช่วยเก็บข้อมูล มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2 กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1.3 จัดทำร่างตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อปรับแก้แบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับแก้เรียบร้อยแล้วให้กับผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาสังคมและการบริหารจัดการ เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยนำเครื่องมือมาพิจารณาปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. การสนทนากลุ่ม เป็นแบบสนทนากลุ่ม โดยกำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้า ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา จำนวน 8 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าทบทวนเอกสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ครอบคลุมประเด็นหลัก ๆ จากอินเทอร์เน็ต หนังสือ และวารสารต่าง ๆ
2. การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์
3. การเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูล มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วพรรณนาความโดยใช้ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กระบวนการจัดการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องมาอธิบายให้เห็นการพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากนั้นจึงนำข้อมูลมาทำการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดและนำเสนอข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. สภาพและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล

จากการศึกษาสภาพและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล สามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้านดังนี้

1. ด้านการวางแผน (Plan) สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ และหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ซึ่งในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารามีกระบวนการจัดการที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา คือ 1) เพื่อบริหารจัดการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราอย่างยั่งยืน ไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของอุทยานแห่งชาติ

2) เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทรัพยากรบางพื้นที่ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) เพื่อเปิดให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างมีความรับผิดชอบและได้รับผลประโยชน์จากการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง อีกทั้งยังมีหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราซึ่งประกอบไปด้วย 1) ต้องรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยังคงสมบูรณ์ดังเดิมให้มากที่สุด 2) ต้องการให้ชุมชนเป็นผู้จัดการท่องเที่ยวและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกชุมชนตามสมควรรวมถึงแก่บุคคลด้อยโอกาสอื่น ๆ ในสังคม 3) การจัดการท่องเที่ยวต้องไม่ขัดต่อประเพณีวัฒนธรรมอันดีของชุมชน โดยเฉพาะวิถีชีวิตแบบมุสลิมตามหลักศาสนาที่คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือ 4) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวของทรัพยากรมาก ต้องมีการเฝ้าระวังและมีการเตรียมการฟื้นฟูให้ทันทั่วทั้ง ซึ่งวัตถุประสงค์และหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราดังกล่าวมาจากการคิดวางแผน และตัดสินใจผ่านการจัดเวทีในทุกภาคส่วน เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา กลุ่มเครือข่ายในชุมชน และชาวบ้านในชุมชน เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรในชุมชน

1.2 การกำหนดโครงสร้างการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา
โดยจัดตั้ง คณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา 1 คณะ ซึ่งประกอบไปด้วย คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการบริหารจัดการ ซึ่งมีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 14 วิสาหกิจ ซึ่งจะต้องจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยจะต้องจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและมีหนังสือรับรองจากผู้ใหญ่ว่าเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้าน ซึ่งต้องเป็นหมู่บ้านที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอละงู อยู่ภายใต้การดูแลควบคุมภาวะเรียบร้อยโดยคณะกรรมการบริหารจัดการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา

1.3 การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา
เช่น ต้องมีการทำประกันชีวิตสำหรับนักท่องเที่ยวที่มารับบริการก่อนออกเดินทาง และต้องมีเสื้อชูชีพเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวทุกคน เป็นต้น อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารามีหลักการจัดการให้ชุมชนเป็นผู้จัดการท่องเที่ยวและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกชุมชนตามสมควรรวมถึงแก่บุคคลด้อยโอกาสอื่น ๆ

ในสังคม ซึ่งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีกองทุนชะกาดให้กับผู้ยากไร้ 2.5% จากรายได้ส่วนที่เข้าชุมชน

1.4 การกำหนดพื้นที่ โดยกำหนดให้พื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และแหล่งทรัพยากรปศุสัตว์ให้เป็นพื้นที่ควบคุมการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราในท้องที่ตำบลปากน้ำ ทั้งนี้กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารามีการกำหนดวัตถุประสงค์และหลักการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนชุมชนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งได้มาจากการคิดการวางแผน การตัดสินใจผ่านเวทีของทุกภาคส่วน ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้าน เพื่อมาจัดการทรัพยากรในชุมชน โดยใช้กระบวนการวางแผนแม่บทการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ขอใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราเพื่อมาบริหารจัดการโดยชุมชน

1.5 การกำหนดราคาบริการนำเที่ยว ในอัตราขั้นต่ำ 800 บาท ต่อคน ในกรณีนักท่องเที่ยวต่างชาติอัตราขั้นต่ำ 1,000 บาท ต่อคน สำหรับนำเที่ยวครึ่งวัน โดยค่าบริการนี้รวมค่าโดยสารเรือหางยาว ค่าเรือคายัค ค่าเสื้อชูชีพ ค่าประกันชีวิต ค่าอาหารและอาหารว่าง ค่าการตลาดค่าไกด์นำเที่ยว ค่าธรรมเนียมใช้พื้นที่และค่าบริการจัดการพื้นที่ โดยอัตราค่านำเที่ยวจะไม่มีกรเรียกเก็บเพิ่ม

1.6 การกำหนดแผนการตลาด ให้บุคคลหรือนิติบุคคลใด ๆ สามารถขายทริปท่องเที่ยวในพื้นที่ที่กำหนด เป็น “พื้นที่ควบคุมการให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา” ได้ แต่ต้องมาใช้บริการนำเที่ยวของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราเท่านั้น

1.7 การกำหนดกองทุนเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา มีการกำหนดกองทุนเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นของส่วนกลางคือ คณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งมีเงินยืมตั้งต้นมาจากคณะทำงานขับเคลื่อนตำบลปากน้ำ นำอยู่จำนวนเงิน 30,000 บาท เงินปันส่วนจากค่าธรรมเนียมการใช้พื้นที่จำนวน 30 บาท ต่อราย เงินสนับสนุนจากภาครัฐหรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ซึ่งเป็นบางส่วนจะนำไปเป็นค่าตอบแทนให้กับคณะทำงาน ส่วนที่สองคือวิสาหกิจชุมชนมีการระดมหุ้นซึ่งเป็น

การระดมทุนเพื่อ เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานเพื่อสนับสนุนเป็นเงินทุนหมุนเวียน โดยแต่ละวิสาหกิจชุมชนจะเป็นผู้บริหารจัดการในการระดมทุน

2. ด้านการปฏิบัติ (Do) สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารการทำงานของกลุ่ม การท่องเที่ยวโดยชุมชน อ่าวปากบารา มีการบริหารการทำงานโดยสร้างทีมงานที่มีการพิจารณาผ่านความสมัครใจตามความสามารถของแต่ละคน แบ่งออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ 1. ฝ่ายอาหาร 2. ฝ่ายมัคคุเทศก์ 3. ฝ่ายเรือนำเที่ยว 4. ฝ่ายประสานงานและ 5. ฝ่ายการเงินและบัญชี ซึ่งในแต่ละฝ่ายมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกัน เช่น ฝ่ายอาหาร มีหน้าที่รับทำอาหารของลูกค้าตามรายการและจัดส่งก่อนเรือออกเดินทาง และฝ่ายมัคคุเทศก์ มีหน้าที่นำเที่ยวลูกค้าไปยังจุดท่องเที่ยวที่กำหนดไว้อย่างปลอดภัยและดูแลความสงบเรียบร้อยของลูกค้าให้อยู่ภายใต้กฎกติกาชุมชนตลอดการท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 ด้านความปลอดภัย การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา มีมาตรฐานร่วมภายในชุมชนในชุมชน ผู้ประกอบการนำเที่ยวจะต้องจัดให้มีมาตรการความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวตามมาตรฐาน เช่น ต้องมีการประกันชีวิตสำหรับนักท่องเที่ยวที่มารับบริการและต้องมีเสื้อชูชีพสำหรับนักท่องเที่ยวทุกคน และต้องมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ผ่านการฝึกอบรมและมีบัตรอนุญาตเป็นไกด์นำเที่ยวคอยดูแลความปลอดภัยและให้ข้อมูลอย่างเพียงพอ โดยไกด์นำเที่ยว 1 คน ต่อนักท่องเที่ยวไม่เกิน 5 คน ในกรณีนี้นักท่องเที่ยวมากกว่า 5 คน ต้องมีผู้ดูแลอย่างน้อย 1 คน เป็นต้น

2.3 ด้านการตลาด การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา มีการเปิดโอกาสให้คนทั่วไป เช่น ประชาชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวหรือบริษัททัวร์ สามารถขายทริปท่องเที่ยวได้ซึ่งจะต้องใช้บริการนำเที่ยวจากกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ซึ่งมีวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 14 วิสาหกิจที่ให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชนสามารถเลือกได้ว่าจะไปกับวิสาหกิจต่าง ๆ การนำเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจต่างมีความแตกต่างในการนำเสนอการท่องเที่ยวและมีจุดเด่นคือปราสาทหินพันยอดซึ่งเป็นจุดที่ทุกวิสาหกิจจะต้องพาไปโดยแต่ละวิสาหกิจมีการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ต่างกันตามความแตกต่างของพื้นที่ของแต่ละหมู่บ้าน เช่น บ้านบ่อเจ็ดลูกจะมีโบราณสถาน บ่อเจ็ดลูก ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของหมู่บ้านที่มีเรื่องราวความเป็นมาและเป็นจุดเด่น

ของบ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านปากบารามีจุดเด่นในการทำกิจกรรมที่ต่างจากที่อื่น คือ การปล่อยพันธุ์หอยตลับโดยส่วนใหญ่ที่อื่นจะมีกิจกรรมหาหอย แต่บ้านปากบาราเห็นถึงการอนุรักษ์พันธุ์หอยจึงนำกิจกรรมปล่อยหอยมาเป็นจุดขายของบ้านปากบารา นอกจากนี้บ้านตะโลละไสซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา จะได้ชมความสวยงามของสะพานข้ามกาลเวลา ซึ่งเป็นพื้นที่ของหินสองยุคที่มีอายุมากกว่า 500 ล้านปี และบ้านหัวทางที่มีจุดเด่นจากที่อื่นคือการชมความงดงามของหุบผาโม่งเค้งป่าโกงกาง และชมระบบนิเวศของป่าชายเลน จะเห็นได้ว่าทั้ง 4 หมู่บ้านนั้นมีการนำเสนอจุดเด่นที่แตกต่างกันซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามความสนใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้นทางของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราอนุญาตให้บุคคลทั่วไปหรือนิติบุคคลต่าง ๆ สามารถขายทริปท่องเที่ยวได้แต่จะต้องส่งลูกค้าให้กับวิสาหกิจต่าง ๆ เป็นผู้นำเที่ยวโดยมีค่าตอบแทนค่าการตลาดให้ 150 บาทต่อหัว

2.4 ด้านการจัดการพื้นที่ มีการจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดความสามารถในการรองรับ การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารามีการจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวในการเข้าในพื้นที่ไม่เกินวันละ 300 คน เนื่องจากพื้นที่เกาะเขาใหญ่ (ปราสาทหินพันยอด) ซึ่งพื้นที่มีขนาดความกว้าง 20 -30 เมตร โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปได้ครั้งละ 20 คน รอบละ 20 นาที

2.5 ด้านการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการประชาสัมพันธ์โดยการใช้ช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่าน Social Media เช่น Facebook Instagram LINE และมีเพจกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ทำประชาสัมพันธ์ก็จะเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ผู้ประกอบการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของรัฐคือ องค์การบริหารส่วนตำบลละงูและองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำ ได้สนับสนุน การประชาสัมพันธ์ด้วยการให้ออกบูธตามงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานยอนหอยหลอดขององค์การบริหารส่วนตำบลละงู งานบาราพิชชิงคลับขององค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำและได้ช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีวิทยุขององค์การบริหารส่วนตำบลละงู

2.6 ด้านการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ได้ยึดกฎระเบียบข้อบังคับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราถือปฏิบัติตามโดยทางกลุ่มจะใช้เรือหัวโทงหางยาวหรือเรือวางท้องประมงพื้นบ้านเท่านั้น ที่สามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่เกาะของใหญ่และเรือจะต้องขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายและมีมาตรฐาน ซึ่งผู้ขับเรือจะต้องมีใบอนุญาตที่ขึ้นทะเบียนกับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา และจะต้องขออนุญาตขอใช้พื้นที่ (อช.2) โดยการนำเที่ยวในแต่ละรอบสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ครั้งละไม่เกิน 10 คนต่อรอบ โดยจะต้องผูกเรือในจุดที่คณะกรรมการกลางจัดให้เท่านั้น ในส่วนของไกด์นำเที่ยวต้องเป็นคนในพื้นที่อำเภอละงูโดยจะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรและมีบัตรอนุญาตนำเที่ยวและไกด์จะต้องไม่มีพฤติกรรมรุนแรงและติดยาเสพติด นอกจากนี้ทางกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราไม่อนุญาตให้นำภาชนะโฟมบรรจุอาหารเข้าไปในเขตการท่องเที่ยวโดยเด็ดขาด ซึ่งพื้นที่อยู่ในเขตอุทยานไม่อนุญาตให้นำโฟมเข้าไปได้ทั้งกลุ่มจึงจัดเตรียมอาหารเป็นอาหารบุฟเฟต์ โดยจะใช้กล่องพลาสติกที่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีกครั้งหรือปิ่นโตในการบรรจุอาหารโดยทางกลุ่มแม่บ้านจะจัดเตรียม ช้อน จาน ถ้วย ไปให้โดยมีไกด์บริการให้กับนักท่องเที่ยว

2.7 ด้านการกระจายรายได้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา มีการกำหนดราคานำเที่ยวในอัตราขั้นต่ำ 800 บาทต่อคน สำหรับทริปครึ่งวัน โดยค่าบริการนี้ให้ครอบคลุม ค่าโดยสารเรือหางยาว ค่าเช่าเรือคายัค ค่าเสื้อชูชีพ ค่าประกันชีวิต ค่าอาหาร ค่าการตลาด ค่าไกด์นำเที่ยวและค่าธรรมเนียมใช้พื้นที่ ซึ่งจะทำให้เกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชน เช่น ค่าเรือโดยสาร ก็จะให้กับชาวประมง ค่าอาหาร จะได้กับกลุ่มแม่บ้าน ค่าไกด์นำเที่ยวจะได้กับเยาวชน และอีกส่วนหนึ่งจะเข้าชุมชน

3. ด้านการตรวจสอบ (Check)

3.1 การตรวจสอบราคานำเที่ยว กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารามีปัญหาภายในกลุ่ม คือ มีการขายทริปท่องเที่ยวในราคาต่ำกว่าข้อตกลงที่กำหนดไว้ 800 บาท โดยปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ได้เกิดขึ้นในฤดูกาลท่องเที่ยวที่ผ่านมา โดยมีเสียงเรียกร้องจากกลุ่มนักท่องเที่ยว ชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงกลุ่มวิสาหกิจ

ที่ปฏิบัติการข้อตกลงอย่างเคร่งครัด ซึ่งทางกลุ่มมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยจะดูจากพฤติกรรมการขาย ทริปท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาของ วิสาหกิจทุกวิสาหกิจ หากมีการพบเห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวของวิสาหกิจใดวิสาหกิจ หนึ่งมีจำนวนมากเป็นพิเศษต้องตรวจสอบ ซึ่งทางกลุ่มมีบทลงโทษสำหรับวิสาหกิจ ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ โดยจะพิจารณาบทลงโทษตามลำดับดังต่อไปนี้ ตักเตือน ทำบันทึก ทัณฑ์บน พักการขึ้นทะเบียนชั่วคราวโดยกำหนดระยะเวลา เพิกถอนการขึ้นทะเบียน เป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นบทลงโทษสำหรับวิสาหกิจที่ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่วางไว้

3.2 การตรวจสอบด้านการรักษาความปลอดภัย กลุ่มการท่องเที่ยว โดยชุมชนอ่าวปากบารา มีการตรวจสอบด้านการรักษาความปลอดภัย โดยมีการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราที่คอยอำนวยความสะดวกและ ตรวจสอบการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะมีการตรวจสอบเรือนำเที่ยว ทุกลำที่นำบริการนำเที่ยวทุกครั้ง เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบในเรื่องของการขึ้นทะเบียนเรือ ที่ถูกต้อง และทุกครั้งที่นำเที่ยวจะต้องทำประกันชีวิตให้กับนักท่องเที่ยวทุกคน และ เมื่อนักท่องเที่ยวได้ซื้อทริปท่องเที่ยวแล้ว นักท่องเที่ยวจะได้ไปชมจุดไฮไลต์ คือ ปราสาท หินพันยอด ซึ่งจะเป็นการลอดถ้ำ โดยการใช้เรือแคนูเข้าไป และจุดนี้จะเป็นจุด ที่จะดูแลเรื่องความปลอดภัยเป็นพิเศษ การพายเรือเข้าถ้ำถ้าหากไม่มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เข้าไปด้วย ทางเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราจะไม่อนุญาตให้เข้าไป ภายในปราสาทหินพันยอดได้

4. ด้านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องจากผลของการตรวจสอบ (Action)

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราได้นำผลที่ได้จากการตรวจสอบ ตามแผนที่วางไว้และพัฒนาให้ดีขึ้น โดยการทบทวนแผนงานเพื่อปรับปรุงระบบและ วิธีการดำเนินการให้เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานมีการจัดการระบบการทำงาน อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง และมีขั้นตอนการดำเนินจะพิจารณาผลที่ได้จาก การตรวจสอบซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่เป็นไปตาม แผนที่วางไว้หากเป็นกรณีแรกก็ให้ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถ บรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิมหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิมหรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้น ก็ได้แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สองซึ่งก็คือผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้เรา ควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์และพิจารณาว่าควรจะทำต่อไป

2. แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การพัฒนาด้านความรู้ ในประเด็นการพัฒนาความรู้ เนื่องด้วยสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมง ทำให้สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งอาศัยประสบการณ์มาประยุกต์กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ความรู้ด้านบัญชี ความรู้ด้านเทคโนโลยี ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ด้านบัญชี ด้านเทคโนโลยี ด้านสื่อประชาสัมพันธ์ ซึ่งทางกลุ่มควรขอการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาอบรมให้ความรู้กับกลุ่ม เพื่อจะให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารามีการพัฒนาด้านบุคลากร เนื่องจากการทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้มีคนกลุ่มหนึ่งทำงานตามความรับผิดชอบของตัวเอง แต่อีกส่วนหนึ่งได้ละเลยหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวเอง ทำให้เกิดการดำเนินงานกลุ่มที่ไม่ได้ประสิทธิภาพ ควรมีการปรับปรุงในเรื่องความรับผิดชอบในหน้าที่ของตัวเอง และในส่วนของไกด์ท้องถิ่นต้องการเน้นไปที่การพัฒนาเยาวชนให้เป็นไกด์ท้องถิ่น นำนักท่องเที่ยวชมความสวยงามของธรรมชาติ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวควรมีวิธีการนำเสนอที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และเพิ่มเติมในเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากล มีคุณเทกท้องถิ่นควรมีการฝึกการนำเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

3) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราเป็นการบริการนำเที่ยวโดยพาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จากการสัมภาษณ์พบว่า หมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านนำร่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารานั้นยังไม่มี การนำเสนอวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งสามารถเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ เช่น วิถีชีวิตการเลี้ยงปลาในกระชัง วิถีชีวิตของกลุ่มแม่บ้านแต่ละกลุ่มซึ่งมีกลุ่มการทำดอกไม้จากน้ำตาล (บุหงาซูลา) กลุ่มร้านคนจับปลา กลุ่มเกษตรอินทรีย์

ปากน้ำน้อย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าชุมชนสามารถนำวิถีชีวิตของคนในชุมชนมานำเสนอในรูปแบบของการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถกระจายรายได้ให้กับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนนักท่องเที่ยวยังได้ทั้งความรู้และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยนำเสนอวิถีชีวิตของคนในชุมชน ควรมีการเพิ่มเติมนกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้หลากหลายจากที่มีอยู่เดิม เช่น ชมการทำดอกไม้จากน้ำตาล การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นจากกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปากน้ำน้อย ชมการแปรรูปอาหารทะเลสดจากร้านคนจับปลา การสัมผัสวิถีชีวิตประมงโดยการออกทะเลไปตกปลาที่ซังกอ (บ้านปลา) อ่าวปากบารา การพักอาศัยกับคนในท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งการท่องเที่ยวเหล่านั้นนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ ความเป็นกันเองกับชาวบ้านในชุมชนแล้ว ยังจะได้รับความประทับใจจากกิจกรรมท่องเที่ยวอันเป็นการนำไปสู่การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว เป็นอีกแพ็คเกจหนึ่งเพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กลุ่มอื่นๆ ในชุมชน ได้มีรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4) การจัดทำข้อมูลการสำรวจและประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราควรมีการจัดทำการสำรวจและประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่นควรร่วมกันสำรวจและจัดเก็บสถิติข้อมูลนักท่องเที่ยวและควรประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว ทางกลุ่มควรมีการจัดทำข้อมูลการสำรวจและประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการโดยทางกลุ่มสามารถนำข้อมูลที่ได้มาแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งในการให้บริการ

5) การพัฒนาการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา มีความพร้อมในการดำเนินงานและบริการนำเที่ยว ให้กับนักท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยังไม่ได้เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยว และคนทั่วไป ซึ่งจะมีเฉพาะบางที่บางกลุ่มเท่านั้นที่รู้จัก ทางกลุ่มควรมีการประชาสัมพันธ์โดยใช้ช่องทางที่หลากหลายเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น การนำเสนอเป็นคลิปวิดีโอสั้น ๆ เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และหน่วยงานของรัฐควรเข้ามาสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ เนื่องด้วยแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินพันยอดเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานธรณีโลก เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง

6) **การพัฒนาและบริการ** การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา มีการนำเที่ยวครั้งวัน ซึ่งทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการเที่ยวต่อในชุมชนยังไม่มีบริการที่พัก ซึ่งทางกลุ่มควรให้คนในชุมชนมีความสนใจในการทำโฮมสเตย์ได้รับการอบรมที่เกี่ยวกับการจัดการที่พักแบบสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน และควรมีการบริการที่พักที่มีหลากหลายรูปแบบ เช่น ทางเดินเท้า โฮมสเตย์ เป็นต้น เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ควรมีการบริการที่พักไว้ให้ลูกค้าในมิติที่หลากหลาย เช่น ทางเดินเท้า หรือนอนโฮมสเตย์และยังเป็นการกระจายรายได้ให้กับส่วนของที่พัก เนื่องด้วยทางกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเรื่องการบริการที่พักของชุมชนยังไม่มีบริการให้กับนักท่องเที่ยวและทางกลุ่มควรให้คนในชุมชนมีความสนใจในการทำโฮมสเตย์ได้รับการอบรมที่เกี่ยวกับการจัดการที่พักแบบสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล

1.1 ด้านการวางแผน (Plan : P)

หลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราซึ่งประกอบไปด้วย

1. ต้องรักษาสถานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยังคงสมบูรณ์ดังเดิมให้มากที่สุด
2. การจัดการท่องเที่ยวต้องไม่ขัดต่อประเพณีวัฒนธรรมอันดีของชุมชน โดยเฉพาะวิถีชีวิตแบบมุสลิมตามหลักการศาสนาที่คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือ
3. เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวของทรัพยากรมากต้องมีการเฝ้าระวังและมีการเตรียมการฟื้นฟู ซึ่งวัตถุประสงค์และหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราดังกล่าวมาจากการคิด วางแผน ผ่านการจัดเวทีในทุกภาคส่วน เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในชุมชน โดยจัดตั้ง คณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา 1 คณะ ซึ่งประกอบไปด้วย คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการบริหารจัดการซึ่งมีวิสาหกิจชุมชนจำนวน 14 วิสาหกิจ จะต้องจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและมีหนังสือรับรองจากผู้ใหญ่บ้านว่าเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทำงานของการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สถาบันการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2557) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวควรจะมีความภาคภูมิใจที่เห็นร่วมจากชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้ นอกจากนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สาลินี ทิพย์เพ็ง (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ 1. สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่า ประชาชนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนอนุรักษ์และจัดการการท่องเที่ยวด้วยการร่วมกันกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว กฎของชุมชนตามพันธะสัญญาชุมชน

การกำหนดพื้นที่ โดยกำหนดให้พื้นที่ บริเวณเกาะเขาใหญ่, เกาะลิดี, แหล่งหินขาวบริเวณเกาะบูโหลนและแหล่งทรัพยากรป่าชายเลน เป็นพื้นที่ควบคุมการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราในท้องที่ตำบลปากน้ำ และการกำหนดราคาบริการนำเที่ยวในอัตราขั้นต่ำ 800 บาท ต่อคน ค่าธรรมเนียมใช้พื้นที่และค่าบริการจัดการพื้นที่ โดยอัตราค่านำเที่ยวจะไม่มีมีการเรียกเก็บเพิ่ม ในด้านการกำหนดแผนการตลาด ให้บุคคลหรือนิติบุคคลใด ๆ สามารถขายทริปท่องเที่ยวในพื้นที่ที่กำหนดเป็น “พื้นที่ควบคุมการให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา” ได้ แต่ต้องมาใช้บริการนำเที่ยวของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราเท่านั้น ทั้งนี้การกำหนดกองทุนเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารามีการกำหนดกองทุนเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นของส่วนกลางคือ คณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นบางส่วนจะนำไปเป็นค่าตอบแทนให้กับคณะทำงาน ส่วนที่สองคือวิสาหกิจชุมชนมีการระดมทุน ซึ่งเป็นการระดมทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานเพื่อสนับสนุนเป็นเงินทุนหมุนเวียน โดยแต่ละวิสาหกิจชุมชนจะเป็นผู้บริหารจัดการในการระดมทุน สอดคล้องกับแนวคิด วงจรเดมมิงหรือ PDCA ศุภชัย อาชีวะระงับโรค (2546) ได้อธิบายวิธีการขั้นตอนการวางแผน (plan) ขั้นตอนการวางแผนควบคุมถึงการกำหนดกรอบหัวข้อที่ต้องการ

ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานพร้อมกับพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้นโดยระบุวิธีการเก็บข้อมูลให้ชัดเจน นอกจากนี้ผู้ศึกษาจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้แล้วกำหนดทางเลือกในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การวางแผนยังช่วยให้เราสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตและช่วยลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทั้งในด้านแรงงานวัตถุดิบชั่วโมงการทำงานเงินเวลา ซึ่งความสูญเสียเหล่านี้เป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้นของสินค้าและการบริการ โดยไม่สร้างมูลค่าเพิ่มใด ๆ เลยผู้บริโภคเองก็ไม่ต้องการที่จะเสียเงินเพิ่มเติมเพื่อชดใช้ต้นทุนที่สูงขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ในที่สุดองค์กรก็จะเสียความสามารถทางการแข่งขันในตลาด และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรณภา ทศนัยนา (2559) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาสำหรับผู้สูงอายุโดยมหาวิทยาลัย พบว่ารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย กระบวนการในการบริหารจัดการด้านการวางแผน (Planning) คือการกำหนดหน่วยงานหลัก การสรรหาผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินการ การกำหนดเป้าหมายนโยบาย วัตถุประสงค์กำหนดแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการกำหนดกิจกรรม กำหนดแผนด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการจัดการการตลาด

1.2 ด้านการปฏิบัติ (Do : D)

ด้านการบริหารการทำงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา มีการบริหารการทำงานโดยสร้างทีมงานที่มีการพิจารณาผ่านความสมัครใจตามความสามารถของแต่ละคน แบ่งออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ 1. ฝ่ายอาหาร 2. ฝ่ายมัคคุเทศก์ 3. ฝ่ายเรือนำเที่ยว 4. ฝ่ายประสานงานและ 5. ฝ่ายการเงินและบัญชี ซึ่งในแต่ละฝ่ายมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1. ฝ่ายอาหาร มีหน้าที่รับทำอาหารของลูกค้าตามรายการ 2. ฝ่ายมัคคุเทศก์ มีหน้าที่นำเที่ยวลูกค้าไปยังจุดท่องเที่ยวที่กำหนดไว้อย่างปลอดภัย 3. ฝ่ายเรือนำเที่ยว มีหน้าที่ในการขับเรือพาลูกค้าไปยังจุดท่องเที่ยว ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎกติกาชุมชน 4. ฝ่ายประสานงาน มีหน้าที่ในการประสานงานระหว่างลูกค้าและกลุ่ม 5. ฝ่ายการเงินและบัญชี มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินทั้งหมด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวิมล ภูณาค (2557) ได้ศึกษา

เรื่อง ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตลาดน้ำอัมพวา พบว่าไม่สามารถดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนได้ ในด้านความปลอดภัย ผู้ประกอบการนำเที่ยวจะต้องจัดให้มีมาตรการความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวตามมาตรฐานต่อไปนี 1. ต้องมีการประกันชีวิตสำหรับนักท่องเที่ยวที่มารับบริการ 2. ต้องมีเสื้อชูชีพสำหรับนักท่องเที่ยวทุกคน 3. ต้องมีมีคัคเทศก์ท้องถิ่นที่ผ่านการฝึกอบรมและมีใบอนุญาตเป็นไกด์นำเที่ยว 4. ต้องมีผู้ช่วยเหลือในการนำเที่ยวอย่างน้อย 2 คน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทำงานของการทำงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2557) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมภายในชุมชนด้วย เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย และในด้านการตลาด การท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอบางบาลมีการเปิดโอกาสให้คนทั่วไป เช่น ประชาชนสามารถขายทริปท่องเที่ยวได้ซึ่งจะต้องให้บริการนำเที่ยวจากกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอบางบาลซึ่งมีวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 14 วิสาหกิจที่ให้บริการการท่องเที่ยวโดยแต่ละวิสาหกิจมีการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันตามความแตกต่างกัน เช่น บ้านบ่อเจ็ดลูกจะมีโบราณสถานบ่อเจ็ดลูก บ้านปากบารา มีจุดเด่นในการทำกิจกรรมที่ต่างจากที่อื่น คือการปล่อยพันธุ์หอยดัลบโดย นอกจากนี้บ้านตะไละไสซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา จะได้ชมความสวยงามของสะพานข้ามกาลเวลา ซึ่งเป็นพื้นที่ของหินสองยุคที่มีอายุมากกว่า 500 ล้านปี และบ้านหัวทางที่มีจุดเด่นจากที่อื่นคือการชมความงดงามของซุ้มอุโมงค์ป่าโกงกาง จะเห็นได้ว่าทั้ง 4 หมู่บ้านนั้นมีการนำเสนอจุดเด่นที่แตกต่างกันซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุทธิ เสริฐศรี (2557) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม พบว่า ชุมชนคลองโคนมีการจัดทำจัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในชุมชน 100 คนต่อวัน เนื่องจากบุคคลากรทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้ด้านการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน

มีการประชาสัมพันธ์โดยการใช้ช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่าน Social Media โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ทำประชาสัมพันธ์ก็จะเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยว เช่น สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา และในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ได้ยึดกฎระเบียบข้อบังคับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ถือปฏิบัติตาม โดยทางกลุ่มจะใช้เรือหางยาวหรือเรือวางท้องประมงพื้นบ้านเท่านั้น ที่สามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่เกาะของใหญ่และเรือจะต้องขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายและมีมาตรฐาน นอกจากนี้ทางกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวไปบนรถจักรยานเข้าไปในเขตการท่องเที่ยวโดยเด็ดขาด แต่จัดเตรียมอาหารเป็นอาหารบุฟเฟต์โดยจะใช้กล่องพลาสติกที่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีกครั้งหรือปิ่นโตในการบรรจอาหารโดยทางกลุ่มแม่บ้านจะจัดเตรียม ข้าว กล้วย ไปให้โดยมีไกด์บริการให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ด้านการกระจายรายได้การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารามีการกำหนดราคานำเที่ยวในอัตราขั้นต่ำ 800 บาททำให้เกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชน เช่น ค่าเรือโดยสาร ก็จะได้กับชาวประมง ค่าอาหาร จะได้กับกลุ่มแม่บ้าน ค่าไกด์นำเที่ยวจะได้กับเยาวชน และอีกส่วนหนึ่งจะเข้าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทำงานของนักท่องเที่ยวโดยชุมชน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2557) ได้กล่าวว่ารายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสีงแวดล้อม และในประเด็นการกระบวน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราด้านการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวง จรเดมมิ่งหรือ PDCA ศุภชัย อาชีวะระบือโรด (2546) ได้อธิบายวิธีการขั้นตอนการปฏิบัติ (Do) ขั้นตอนการปฏิบัติคือการลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางเลือกที่กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผนในขั้นตอนนี้เราต้องตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าได้ดำเนิน ไปในทิศทางที่ตั้งใจไว้หรือไม่พร้อมกับสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบด้วยเราไม่ควร ปล่อยให้วินาทีสุดท้ายเพื่อความคืบหน้าที่เกิดขึ้นหากเป็นการปรับปรุงงานในหน่วยงาน ผู้บริหารย่อมต้องการทราบความคืบหน้าอย่างแน่นอนเพื่อให้ได้มั่นใจว่าโครงการ ปรับปรุงเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

1.3 ด้านการตรวจสอบ (Check : C)

การตรวจสอบราคาน้ำเที่ยว กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา มีปัญหาภายในกลุ่ม คือ มีการขายทริปท่องเที่ยวในราคาต่ำกว่าข้อตกลงที่กำหนดไว้ 800 บาท โดยปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ได้เกิดขึ้นในฤดูกาลท่องเที่ยวที่ผ่านมา โดยมีเสียงเรียกร้องจากกลุ่มนักท่องเที่ยว ชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงกลุ่มวิสาหกิจที่ปฏิบัติการข้อตกลงอย่างเคร่งครัด ซึ่งทางกลุ่มมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยจะดูจากพฤติกรรมการขายทริปท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาของวิสาหกิจทุกวิสาหกิจ หากมีการพบเห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวของวิสาหกิจใดวิสาหกิจหนึ่งมีจำนวนมากเป็นพิเศษต้องตรวจสอบ ซึ่งทางกลุ่มมีบทลงโทษสำหรับวิสาหกิจที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ โดยจะพิจารณาบทลงโทษตามลำดับดังต่อไปนี้ ตักเตือน ทำบันทึกทัณฑ์บน พักการขึ้นทะเบียนชั่วคราวโดยกำหนดระยะเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวงจรเดมมิ่งหรือ PDCA ศุภชัย อาชีวะรุ่งโรจน์ (2546) ได้อธิบายวิธีการขั้นตอนการตรวจสอบ (check) ขั้นตอนการตรวจสอบคือการประเมินผลที่ได้รับจากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นตอนนี้มักจะถูกมองข้ามเสมอการตรวจสอบทำให้เราทราบว่าการปฏิบัติในขั้นที่สองสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่สิ่งสำคัญก็คือเราต้องรู้ว่าจะตรวจสอบอะไรบ้างและบ่อยครั้งแค่ไหนข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบจะเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของฝั่งอันดามัน (กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน, 2556) ต้องเน้นต้องมีการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting stakeholders and the public) ต้องมีการประสานกับประชาคมในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา และเพื่อความต่อเนื่องของการประเมินผลกระทบการท่องเที่ยวและการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยว ดังนั้น การประชุมกับทุกฝ่ายเป็นสิ่งสำคัญเพื่อจะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน

1.4 ด้านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องจากผลของการตรวจสอบ (Action)

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราได้นำผลที่ได้จากการตรวจสอบตามแผนที่วางไว้และพัฒนาให้ดีขึ้น โดยการทบทวนแผนงานเพื่อปรับปรุงระบบและวิธี

การดำเนินการให้เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานมีการจัดการระบบการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง และมีขั้นตอนการดำเนินการจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้หากเป็นกรณีแรกก็ให้ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิมหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิมหรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สองซึ่งก็คือผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้เราควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์และพิจารณาว่าควรจะทำต่อไป สอดคล้องกับสาลินี ทิพย์เพ็ง (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา พบว่า ประชาชนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนอนุรักษ์และจัดการการท่องเที่ยวด้วยการร่วมกัน กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว กฎของชุมชนตามพันธะสัญญาชุมชน และต้องการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ และมีแผนการพัฒนาพื้นที่ให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยตระหนักถึงความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ของชุมชน และชุมชนจะต้องมีแนวทางในการพัฒนาด้วยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในชุมชน ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงสุนทรียภาพ สังคม วัฒนธรรม และวัสดุที่ใช้ ต้องสามารถคงเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับชุมชนอื่น

2. แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล

2.1 การพัฒนาด้านความรู้

เนื่องด้วยสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอปากบารา ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมง ทำให้สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ความรู้ด้านบัญชี ความรู้ด้านเทคโนโลยี ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวัณษ์ สัจจามิรัตน์ และ กฤษ จรินทร์ (2556)

ได้ศึกษา การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนทุ่งเพล ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น องค์ประกอบทางการตลาด และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนทุ่งเพล ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนทุ่งเพลยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนยังขาดการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นระบบและถูกต้องเหมาะสม และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานทางภาครัฐ ขอลการสนับสนุนงบประมาณในด้านแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนทุ่งเพล เพราะปัจจุบันนี้ชุมชนทุ่งเพลยังไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวจากหน่วยงานทางภาครัฐอย่างจริงจัง ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ชุมชนทุ่งเพลได้รับการพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้นำไปดำเนินการและพัฒนาให้เป็นประโยชน์กับชุมชนต่อไป

2.2 การพัฒนาด้านบุคลากรการท่องเที่ยว

โดยชุมชนอ่าวปากบารา เนื่องจากการทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้มีคณกลุ่มหนึ่ง ที่ทำงานตามความรับผิดชอบของตัวเอง แต่อีกส่วนหนึ่งได้ละเลยหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวเอง ทำให้เกิดการดำเนินงานกลุ่มที่ไม่ได้ประสิทธิภาพ ควรมีการปรับปรุงในเรื่องความรับผิดชอบในหน้าที่ของตัวเอง และในส่วนของไกด์ท้องถิ่นต้องการเน้นไปที่การพัฒนาเยาวชนให้เป็นไกด์ท้องถิ่น และเพิ่มเติมในเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาสากล ไกด์ท้องถิ่นควรมีการฝึกการนำเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิพล โกมล (2553) ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาบ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ครึ่งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของบ้านวังน้ำมอก จังหวัดหนองคาย โดยผลการศึกษาพบว่า การรวมกลุ่มโฮมสเตย์ในชุมชนโดยอาศัยสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนหรือทุนทางสังคมที่เป็นจุดขายให้ชุมชนมีความน่าสนใจมากขึ้น

ได้แก่ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน หมายถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนที่เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวใน โดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการในทุกขั้นตอน การท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลให้ชุมชนมีรายได้ และเกิดความหวงแหนทรัพยากรในชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญ of ทรัพยากรในชุมชน และรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของทรัพยากรในชุมชน ในส่วนของแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนมีอาชีพ รายได้ และเกิดความเข้มแข็งสำหรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรดำเนินการใน 3 ด้าน คือด้านที่พักอาศัย ควรมีการปรับปรุงห้องสุขา และจัดหาที่ทิ้งขยะให้ดีขึ้น ในส่วนด้านสถานที่ท่องเที่ยวและบริการ ควรมีการพัฒนาในด้านการประชาสัมพันธ์ โดยการจัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความชัดเจนและโดดเด่นเพื่อดึงดูดสายตานักท่องเที่ยว และควรมีเพิ่มเติมในการบริการด้านการนวดแผนโบราณ นวดสปา เป็นต้น และนอกจากนี้ ชุมชนควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นการสืบทอดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ยั่งยืนยืนไปสู่อันต่อไป เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาให้เท่าทันกับสถานการณ์ในปัจจุบันต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการจัดการท่องเที่ยวของรำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544) ได้กล่าวถึงหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกไว้ว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นการให้ความรู้โดยการจัดให้มีการฝึกอบรม การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ มีแนวคิด และสามารถนำมาประยุกต์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การอบรมนักท่องเที่ยวความหมายด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

2.3 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราเป็นการบริการนำเที่ยวโดยพาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จากการสัมภาษณ์พบว่า หมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านนำร่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารานั้นยังไม่มีกรนำเสนอวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งสามารถเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ เช่น วิถีชีวิตการเลี้ยงปลาในกระชังวิถีชีวิตของกลุ่มแม่บ้านแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีกลุ่มการทำดอกไม้จากน้ำตาล (บุหงาสุลา)

กลุ่มร้านคนจับปลา กลุ่มเกษตรอินทรีย์ปากน้ำนาอยู่ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าชุมชนสามารถนำวิถีชีวิตของคนในชุมชนมานำเสนอในรูปแบบของการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถกระจายรายได้ให้กับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน นักท่องเที่ยวยังได้ทั้งความรู้และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยนำเสนอวิถีชีวิตของคนในชุมชน ควรมีการเพิ่มเติมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้หลากหลายจากที่มีอยู่เดิม เช่น ชมการทำดอกไม้จากน้ำตาล การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นจากกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปากน้ำนาอยู่ ชมการแปรรูปอาหารทะเลสดจากร้านคนจับปลา การสัมผัสวิถีชีวิตประมงโดยการออกทะเลไปตกปลาที่ซั้งกอ (บ้านปลา) อ่าวปากบารา การพักอาศัยกับคนในท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งการท่องเที่ยวเหล่านั้นนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ความรู้ ความเป็นกันเองกับชาวบ้านในชุมชนแล้ว ยังจะได้รับความประทับใจจากกิจกรรมท่องเที่ยวอันเป็นการนำไปสู่การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว เป็นอีกแพ็คเกจหนึ่งเพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กลุ่มอื่นๆ ในชุมชน ได้มีรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิมล วัชรกุล สัจจาภิรัตน์ และ กฤษ จรินทร์ (2556) ได้ศึกษา การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนทุ่งเพล ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น องค์ประกอบทางการตลาด และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนทุ่งเพล ผลการศึกษาพบว่า ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว อย่างเช่น การจัดแสดงการทำทุเรียนทอด การทำไวน์ลูกหว้า หรือจะเป็นการพาชมการทำสวนผลไม้แบบเกษตรอินทรีย์ของชาวบ้าน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เนื่องด้วยการนำกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชน

2.4 การจัดทำข้อมูลการสำรวจและประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราควรมีการจัดทำการสำรวจและประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่นควรร่วมกันสำรวจและจัดเก็บสถิติข้อมูลนักท่องเที่ยวและควรประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการของนักท่องเที่ยวบริการ โดยทางกลุ่ม

สามารถนำข้อมูลที่ได้มาแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งในการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญานีภรณ์ ธรรมโชติ (2549) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเกษตรเกาะยอปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นมาจากการขาดงบประมาณ ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการวางแผนการตลาด ไม่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ ขาดบุคลากรในการดำเนินงาน ขาดความต่อเนื่องของนักท่องเที่ยวและขาดการวางแผนระยะยาว แนวทางแก้ไขปัญหา/อุปสรรค ได้แก่ การให้ชมรมท่องเที่ยวเกษตรเกาะยอเพิ่มการประชาสัมพันธ์โดยการทำแผ่นพับเป็นภาษามลายูและภาษาอังกฤษ ทำสถิติ ประเมินผลและสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

2.5 การพัฒนาด้านประชาสัมพันธ์

การท่องเที่ยวโดยชุมชน อ่าวปากบารามีความพร้อมในการดำเนินงานและบริการนำเที่ยว ให้กับนักท่องเที่ยว แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยังไม่ได้เป็นรู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวและคนทั่วไป ซึ่งจะมีเฉพาะบางที่บางกลุ่มเท่านั้นที่รู้จัก ทางกลุ่มควรมีการประชาสัมพันธ์โดยใช้ช่องทางที่หลากหลายเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น การนำเสนอเป็นคลิปวิดีโอสั้น ๆ เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และหน่วยงานของรัฐควรเข้ามาสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ เนื่องด้วยแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินพันยอดเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานธรณีโลก เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของฝั่งอันดามัน (กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน, 2556) ต้องเน้นการส่งเสริมการนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy) โดยต้องประสานงานกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวให้มากขึ้นเป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของวีระศักดิ์ กราเบญจะ (2554) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชน

บ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทองอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาควรพัฒนาในด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านความรู้ในท้องถิ่น ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพล วัชรวิทย์ สัจจาภิรัตน์ และ กฤษ จรินทร์ (2556) ได้ศึกษา การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนทุ่งพล ตำบลฉนวน อำเภอชะเมา จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น องค์ประกอบทางการตลาด และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนทุ่งพล ผลการศึกษาพบว่า ด้านการตลาดการประชาสัมพันธ์จัดทำกรประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนทุ่งพล เพื่อเป็นการโฆษณาชุมชนให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น โดยการทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ทำการโฆษณาลงในเว็บไซต์การท่องเที่ยวต่าง ๆ เพราะจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนทุ่งพล นั้นส่วนใหญ่ไม่มีใครรู้จักชุมชนทุ่งพลมาก่อน แต่จะรู้จักจากญาติหรือเพื่อนฝูงที่แนะนำบอกต่อ ๆ กันมาเป็นส่วนใหญ่ ด้านการสรรหาบุคลากร สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อนำมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนทุ่งพล

2.6 การพัฒนาด้านบริการ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวมีการนำเที่ยวครั้งวัน ซึ่งทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการเที่ยวต่อในชุมชนยังไม่มีบริการที่พัก ซึ่งทางกลุ่มควรให้คนในชุมชนมีความสนใจในการทำโฮมสเตย์ได้รับการอบรมที่เกี่ยวกับการจัดการที่พักแบบสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน และควรมีบริการที่พักที่มีหลากหลายรูปแบบ เช่น กางเต็นท์ โฮมสเตย์ เป็นต้น เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องด้วยทางกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเรื่องการบริการที่พักในชุมชนยังไม่มีและทางกลุ่มควรให้คนในชุมชนมีความสนใจในการทำโฮมสเตย์ได้รับการอบรมที่เกี่ยวกับการจัดการที่พักแบบสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน สอดคล้องกับวรพล วัชรวิทย์ สัจจาภิรัตน์และ กฤษ จรินทร์ (2556)

ได้ศึกษา การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนทุ่งเพล ตำบลฉมัน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนต้องพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อม สะดวก ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม โดยทำการซ่อมแซม ถนนที่ชำรุดเสียหาย ปรับปรุงป้ายบอกสถานที่ ท่องเที่ยวให้มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อให้ สะดวกต่อการมองเห็นของนักท่องเที่ยว ปรับปรุงหรือพัฒนาโฮมสเตย์ให้มีจำนวนมาก ขึ้น ปรับปรุงห้องน้ำห้องสุขาให้มีบริการจำนวนเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา และต้องมีการดูแลรักษาความสะอาดของห้องน้ำอยู่เสมอ ด้านการสรรหาบุคลากร สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อนำมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อจะได้นำไป ดำเนินการและพัฒนาให้เป็นประโยชน์กับชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 ควรให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อ่าวปากบารา

1.2 ควรมีการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

1.3 หน่วยงานของรัฐควรมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนความรู้ด้านวิชาการ ให้กับกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการ ของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการตลาด การประชาสัมพันธ์เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาก่อนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา
อำเภอละงู จังหวัดสตูล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (2556). โครงการศึกษาและจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2561, จาก <http://www.osmsouth-w.moi.go.th/file-data/933207.pdf>.
- กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (2556). ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2561, จาก www.osmsouth-w.moi.go.th/file-data/255170.pdf.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2559). เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การพิชิตการพิมพ์. (2559).
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การพิชิตการพิมพ์. (2560).
- ชุมพูนท โมราชาติ. (2551). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านชะชอม หมู่ที่ 7 ตำบลนาโพธิ์กลางอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ญานีกรณ์ ธรรมโชติ (2549). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเกษตรเกาะยอ อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- เทิดชาย ชวยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

- บรรจง จันทมาศ. (2546). *การบริหารงานคุณภาพและเพิ่มผลผลิต*. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี.
- บุญยโสภณ อเนกสุข. (2558). *ลดเยี่ยมเยือนเหย้าแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2544). *ท่องเที่ยวยั่งยืน (ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ : อนุสาร อ.ส.ท.
- วรรณวิมล ภูนาศ. (2557). *ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- วรรณวิมล สัจจาภิรัตน์ และ กฤษ จรินทร์. (2556). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนทุ่งเพล ตำบลฉะมูน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- วิฑูรย์ สิมะโชติ. (2550). *TQM คู่มือพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) . กรุงเทพฯ : เนชั่นบุ๊คส์.
- วีระศักดิ์ กราปัญญา. (2554). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- ศิริจรรยา ประพุดติกุล. (2553). *การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมืองจังหวัดตราด เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ศุภชัย อาชีวะระงับโรค. (2546). *Practical PDCA แก้ปัญหาและปรับปรุงงานเพื่อความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีโน ดีไซน์.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2557). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2560, จาก <http://www.cbt-i.org/2012/travel.php>.
- สาลินี ทิพย์เพ็ง. (2557). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย).

- สำนักงานสถิติจังหวัดสตูล. (2558). รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดสตูล. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2560, จาก http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/file/.../.pdf.
- สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช. (2559). กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พ.ศ. 2560–2564. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2560, จาก www.dnp.go.th/dnpresearch1/Download/.../ยุทธศาสตร์งานวิจัย 2560.pdf.
- สุธี เสริฐศรี. (2557). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).
- อนวัธน์ ทรัพย์พีชผล. (2546). โมเดลการจัดการแห่งศตวรรษที่ 21. แปลจาก Key management Model. (สตีเวน เทน เฮฟ และคณะ). กรุงเทพฯ : เออาร์บีซิเนส เพรส.
- อรนภา ทศนัยนา. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาสำหรับผู้สูงอายุ โดยมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อิทธิพล โกมลิล. (2553). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาน้ำมอก อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม.